

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1940 kl. 12 m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående bostadsförhållandena å svenska fartyg.

Motionen: I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 31, har herr *Lindberg* i Stockholm föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande bostäderna i svenska fartyg samt att i denna utredning även innefattas frågan om statens ekonomiska medverkan till lösandet av ifrågakvarande problem.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till den med motionen likalydande, inom första kammaren av herr Rob. Berg väckta motionen nr I: 10.

Historik: Förevarande spörsmål har utom i vad avser statsbidrag till bostadsförbättring å fartyg redan i viss omfattning varit föremål för utskottets och riksdagens omprövning och beslut. Vid 1939 års lagtima riksdag anhöll sålunda herr *Senander* m. fl. i motion nr II: 344, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig och grundlig utredning av bostadsfrågan i svenska handelsfartyg samt att snarast möjligt förslag framlades om sådan ändring av Kungl. Maj:ts förordning av den 20 maj 1927 angående bostäder å fartyg, att en mera tidsenlig och hygienisk bostadsstandard uppnåddes. I motionen påtalades särskilt rådande förhållanden i fråga om minimimått för sovrumms rymd, durkyta, dispenserandet från bostadsförordningens fordran på tvåmanshytter samt bostäder för kvinnlig personal. Över motionen yttrade sig — förutom Sveriges Redareförening och Svenska Sjöfolksförbundet, vilka därvid intogo samma ställning till frågan, som kommit till uttryck i över här förevarande motion avgivna yttranden — även kommerskollegium. Kollegium erinrade därvid om att gällande bostadsförordning beträffande handelsfartyg av år 1927 från tillämpning i fråga om flertalet föreskrifter undantog fartyg, som före den 1 juni 1927 inrättats i enlighet med den tidigare bostadsförordningen av år 1915. Därjämte bestämdes vissa kortare uppskov med ikraftträdandet för fartyg, vilkas köl sträckts före den 1 april 1926. Kollegium vitsordade angelägenheten av att hygien och trevnad i sjöfolkets bostäder ombord bleve vederbörligen tillgodosedda, men hyste tvekan om något stode att vinna i detta hänseende genom att — såsom motionen åsyftade — igångsätta en utredning så snart efter den allsidiga och grundliga utredning, som föregått förordningens tillkomst.

Den standard i fråga om bostadsförhållanden ombord, som i förordningen uppställes, torde ungefärligen motsvara de högsta i utlandet tillämpade. Beträffande äldre fartyg hade kollegium, vid förefallande prövningar från fall till fall, brukat taga som norm att söka bringa bostadsförhållandena ombord såvitt möjligt i nivå med bostadsförordningens standard och att medgiva avvikelser härifrån endast därest oskäligen svårigheter eljest skulle uppstå. Vid den kontroll, som sjöfolkets bostadsförhållanden ombord varit underkastade från fartygsinspektionens sida, hade det otvetydigt visat sig, att dessa bostadsförhållanden utvecklade sig i riktning mot det bättre. Kollegium hade ock genom cirkulär till vederbörande lokala fartygsinspektioner påkallat dessas uppmärksamhet på möjligheterna till ingripande för ernående av eventuellt behöflig förbättring av sjöfolkets bostäder i samband med verkställande av andra förekommande reparationsarbeten å fartyg. Kollegium uttalade slutligen såsom sin mening, att anledning då icke förelåge att vidtaga i motionen åsyftade utredning beträffande författningsändring.

För egen del yttrade utskottet i sitt utlåtande (nr 3) över motionen i huvudsak följande.

I likhet med motionärerna funne utskottet de i motionen framställda önskemålen i och för sig värda beaktande. Under framhållande, att frågan vore föremål för statsmyndigheternas ständiga uppmärksamhet och att åtgärder i motionens syfte vidtoges i den mån skäligen hänsyn till fartygsbeståndets art och omständigheterna i övrigt tillåte, ansåge sig emellertid utskottet sakna tillräcklig anledning att för det dåvarande påyrka positiva åtgärder för realiserandet av motionärernas krav. Utskottet hemställde därför, att motionen icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Andra kammaren anslöt sig till det i frågan enhälliga utskottets mening.

Yttranden: Över här ifrågasvarande motion, som närmast tar sikte på utrymmet i tvåmanshytter, på bad-, dusch- och tvättrum samt på manskapsmässar, har utskottet inhämtat yttranden från Sveriges Redareförening och Svenska Sjöfolksförbundet.

Sveriges Redareförening har därvid — under erinran om motionen i ämnet vid fjolårets riksdag och dess behandling — framhållit, att intet inträffat, som kunde motivera en ändrad inställning till förevarande spörsmål, varför vad utskottet anfört i sitt utlåtande år 1939 alltjämt måste äga aktualitet. Föreningen tillägger, att särskilt mässrum såväl för befäl som manskap jämlikt § 16 i gällande bostadsförordning av år 1927 finns anordnat ombord å nästan samtliga fartyg av någorlunda storlek. Slutligen bemötes viss motionärens uppgift angående beräkningen av durkyta i manskapshytt. Föreningen hemställer, att motionen icke måtte föranleda till någon åtgärd från riksdagens sida.

Svenska Sjöfolksförbundet åter anförde, att svenska handelsflottan lämnade mycket övrigt att önska i fråga om lämpliga och trivsamma bostäder för sjöfolket. Detta förhållande bleve än mer framträdande vid jämförelse med

fastlandets, till stor del med stöd av det allmänna, höga bostadsstandard. Det vore allmänt känt, att å flertalet fartyg mindervärdiga bostäder skapade olust och vantrevnad samt medförde olika sociala vådor. Nuvarande lagbestämmelser utgjorde ej garanti för tillfredsställande mäsrum och tvättrum för sjöfolket. Utredningen tillstyrktes såsom välmotiverad, och förbättringar ansågos kunna åvägbringas å flertalet fartyg utan större ekonomiska pålagor för sjöfartsnäringen.

Utskottet har därjämte varit i tillfälle att taga del av de utlåtanden, som avgivits över omförmälda, inom första kammaren väckta motion, nr 10, av statskontoret och kommerskollegium.

Statskontorets och — i vissa delar — kommerskollegii uttalanden återfinnas såsom bilagor (A—B) vid detta utlåtande.

Kommerskollegium har i övrigt till förevarande spörsmål intagit en liknande inställning som till motion II: 344 vid nästföregående års riksdag.

För egen del får utskottet anföra följande. I likhet med vad utskottet vid föregående riksdag uttalade anser utskottet sjöfolkets bostadsförhållanden ombord vara värda beaktande. Utskottet finner emellertid, att några nya förhållanden eller omständigheter icke föreligga, som kunna motivera en förändrad inställning till frågan från utskottets sida. I det nu rådande tidsläget har utskottet jämväl funnit anledning att icke påyrka vidtagandet av åtgärder av i motionen föreslagen natur. Utskottet.

Utskottet får därför, med behjärtande av motionens syfte, hemställa,

att här ifrågavarande motion, nr 31, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 mars 1940.

På utskottets vägnar:

GUSTAF NILSSON.

Närvarande: herrar Nilsson i Kristinehamn, Silfwerbrand, Söderdahl, Lindholm, Birke, fru Alvé, herrar Nilson i Eskilstuna*, Näsström, Magnusson i Tumlhult och Hansson i Stocksäter*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

KUNGL. MAJ:TS OCH RIKETS
KOMMERSKOLLEGIUM.

Bilaga A.

Till Riksdagens första kammarens andra tillfälliga utskott.

Enligt remiss den 2 februari 1940 har Kungl. Maj:t anbefallt Kommerskollegium att till Eder avgiva yttrande i anledning av en i första kammaren av hr Robert Berg väckt motion (nr 10), vari föreslås, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande bostäderna i svenska fartyg samt att i denna utredning även innefattas frågan om statens ekonomiska medverkan till lösandet av ifrågakvarande problem.

Med anledning härav får Kollegium anföra följande.

Under nuvarande krigsförhållanden föreligga de tekniska svårigheterna i samma omfattning som förut, men den internationella konkurrensens betydelse i förevarande avseende har i viss mån ändrats. Med den knapphet på tonnage och de stegrade fraktsatser, som inträtt, torde rederiernas vinstmarginaler för tillfället ej sällan vara sådana, att större möjligheter föreligga för rederierna att bekosta de ombyggnader för bostadsförbättringar ombord, som med hänsyn till fartygens konstruktion kunna anses genomförbara. Därest staten, såsom motionären ifrågasatt, lämnar ekonomisk medverkan till ombyggnaderna, skulle de givetvis underlättas.

När det gäller igångsättande av arbete av den avsevärda omfattning, som dessa bostadsförbättringar sammanlagt skulle innebära, torde det emellertid för närvarande, då det mer än eljest är angeläget att landets tillgångar på material och arbetskrafter utnyttjas på ändamålsenligt sätt, ej få vara ensamt avgörande, huruvida vederbörande företag, eventuellt med ekonomiskt understöd av staten, kan hära på företaget ankommande andel av kostnaderna för arbetet. Av särskild vikt torde vara, huruvida det för landet som helhet betraktat är lämpligt, att företagets och statens medel i den omfattning, som här skulle bliva fallet, användas för ifrågakvarande ändamål. Då detta ändamål icke kan anses beröra sjöfartssäkerheten, synes dylik användning i varje fall nu icke vara att förorda. Härtill kommer, vilket i nuvarande läge måste starkt understrykas, att det, vid den tonnageknapphet som ovan berörts, med hänsyn till landets försörjningsmöjligheter, ej är tillrådligt, att fartyg undandragas trafiken under den tid, som de skulle tvingas att ligga stilla för undergående av ombyggnad i fråga om bostäderna.

Skulle det likväl, trots vad ovan anförts, ifrågasättas att ålägga rederierna att, eventuellt med bidrag av staten, vidtaga en förbättring av bostäderna ombord, vilken väl särskilt skulle avse ökat bostadsutrymme, är att bemärka, att de ekonomiska verkningarna härav i regel ej skulle begränsas till själva byggnadskostnaderna. Det ökade utrymmet för bostäderna torde nämligen, särskilt å existerande fartyg, i allmänhet behöva tagas från lastutrymmena över eller under däck. I många fall torde utrymmesökningen medföra, att vissa lastrumsluckor måste minskas så att lastningen och lossningen försvåras och göras mera tidsödande. Dessa omständigheter medföra en försämring i fartygens räntabilitet och därmed en minskning av deras värde.

Räntabilitetsförsämringen och värdeminskningen torde bliva av betydelse särskilt under mera normala förhållanden. Skola statsbidragen verkligen lätta rederiernas bördor, icke blott för närvarande utan även för framtiden, då fartygen på grund av de utrymmen, som skulle tagas i anspråk för bostadsändamål, måhända ej längre kunna utan understöd hävda sig i konkurrensen, lär det, på grund av vad nu anförts, i många fall bliva nödvändigt, att statsbidragen hänföra sig såväl till byggnadskostnaderna som ock till den framtida räntabilitetsförsämringen och värdeminskningen. Statsbidrag av dylikt slag torde, om de verkligen skola bliva effektiva, komma att röra sig om avsevärda belopp.

På grund av det ovan anförda får Kollegium, som i yttrandet den 22 februari 1939 avstyrkt motionen av hr Senander m. fl., meddela, att Kollegium ej heller anser sig kunna förorda vidtagande av åtgärd i enlighet med vad i den nu remitterade motionen föreslagits.

I avörandet av detta ärende hava — jämte undertecknade — deltagit kommerserådet Landberg och byrådirektören Eggert.

Stockholm den 28 februari 1940.

AXEL GJÖRES.

HJALMAR SJÖHOLM.

/ O. Koch.

KUNGL. STATSKONTORET.

Bilaga B.

Till Riksdagens första kammarens andra tillfälliga utskott.

Genom beslut den 2 februari har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att till Eder avgiva yttrande rörande en inom första kammaren av herr Robert Berg väckt motion (nr 10) om åtgärder till förbättrande av bostäderna ombord å svenska fartyg.

Med anledning härav får statskontoret anföra följande.

Vid 1939 års riksdag väcktes i andra kammaren en motion (nr 344), vari föreslogs, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig och grundlig utredning av bostadsfrågan beträffande svenska handelsfartyg samt att snarast möjligt förslag måtte framläggas om sådan ändring av Kungl. Maj:ts förordning av den 20 maj 1927 angående bostäder å fartyg, att en mera tidsenlig och hygienisk bostadsstandard uppnåddes.

Sedan motionen hänvisats till andra kammarens andra tillfälliga utskott, fann utskottet i likhet med motionärerna de i motionen framställda önskemålen i och för sig värda beaktande. Under framhållande, att frågan vore föremål för statsmyndigheternas ständiga uppmärksamhet och att åtgärder i motionens syfte vidtoges i den mån skäligen hänsyn till fartygsbeståndets art och omständigheterna i övrigt tillåte, ansåg sig emellertid utskottet sakna tillräcklig anledning att för det dåvarande påyrka positiva åtgärder för realiserandet av motionärernas krav. Utskottet hemställde därför, att motionen icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Denna hemställan bifölls av kammaren.

I anslutning till vad sålunda förekommit får statskontoret — som givetvis icke är i tillfälle att närmare bedöma frågan om behovet av de i motionen föreslagna åtgärderna — uttala, att ämbetsverket för sin del icke kan tillstyrka, att staten utsträcker sin subventionerande verksamhet till att avse ekonomisk medverkan till i motionen avsedda åtgärder. I varje fall måste det under nuvarande förhållanden anses vara uteslutet att anvisa statsmedel för här avsedda ändamål.

De nu rådande förhållandena synas ock enligt statskontorets mening utesluta möjligheten av att för närvarande ålägga vederbörande fartygsägare eller rederi ökade förpliktelser i sådant hänseende.

På grund av vad sålunda anförts, anser statskontoret anledning icke nu förefinnas att igångsätta den av motionärerna föreslagna utredningen.

Stockholm den 10 februari 1940.

C. FR. NISSEN.

GUNNAR BRITTH.

/ Gunnar Berglöf.